Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 1 (594). Wilnia, Niadziela 6 Studzienia 1935 h. Hod XI (XIX).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

13233

Centr. Bibliotek. Akademija

Што было і што будзе.

Ці не зашырока і ці не паваражбіцку пачынаем гэты артыкул? Не. Бо калі бяромся сказаць колькі слоў аб тым, што было і аб тым, што будзе, дык робім гэта толькі адносна нашага беларускага нацыянальнага руху і толькі адносна яго конкрэтных і пэўных праяваў.

Мінуў стары год, пачынаецца новы. Кожны разважны чалавек з канцом году робіць абрахункі сваіх спраў, канчае іх, парадкуе і снуе пляны на год будучы. Гэткага больш-менш абрахунку і плянаў на будучыню вымагае так-жа і наша нацыянальная справа. Стоячы на парозе новага году, мусімо глянуць на беларускі нацыянальны рух у годзе мінулым, каб з недалёкага мінулага выснаваць правільны плян працы ў гэтым-жа руху на бліжэйшую будучыню.

Граніцай Рыскага міру з 1921 г. падзелена Беларусь на тры часьці. Знаходзіцца яна ў ССРР, у Латвіі і ў Польшчы. У трох гэтых краёх — у кожным пасвойму — нас «любяць і паважаюць». А мы, дзякуючы відаць «цёплай» апецы сваіх апякуноў, жывём і разьвіваемся.

Мінулы год для Беларусі пад маскоўскімі камуністымі быў годам далейшага прасьледу беларускага народу, беларускага нацыянальнага адраджэньня, беларускай культуры і экономікі. Мэта гэтага прасьледу ясная: зьніштожыць беларускі народ, як народ, аб'яднаць яго назаўсёды з Масквой і зрабіць з яго, як гэта рабілі і маскоўскія цары, гной пад маскоўскае вялікадзяржаўніцтва.

Але кожны гвалт не вядзе да мэты, а вядзе да вынікаў адваротных. Так і тут, хоць маскоўскія чырвоныя валадары лепшых сыноў Беларусі павыганялі ў Сібір, Салоўкі, у Туркестан, у Паволжа, у Уральшчыну і панасаджвалі ў вастрогі, аднак беларускі нацыянальны рух там не памеnшыўся, а павялічыўся. Аказваецца, што жорсткая фізычная барацьба камуністаў з вялікай беларускай нацыянальнай ідэяй, ідэю гэну ўгрунтоўвае і ўзьвялічае. Праўда, камуністы прыдумалі даволі лоўкі спосаб барацьбы з беларускім адраджэньнем, — яны зрабілі звычайны падлог, бо беларускую мову шырока выкарыстваюць дзеля барацьбы з самай беларускай нацыянальнай ідэяй. Аднак і гэты спосаб, замест ідэю гэну нішчыць, ён яе абуджае і мацуе ў душах шырокіх народных масаў.

У Латвіі ў мінулым годзе так-жа на беларусаў зваліўшыся была вялікая бяда. Латвійскі малады нацыяналізм так быў разышоўся, што зажадаў праглынуць беларускі народ, які апынуўся пад Латвіяй. Латвійская нацыяналістычныя ўлады арыштовалі беларускіх культурных дзеячоў, закрывалі школы, спынялі развой нацыянальнай культуры. Урэшце нават улады гэныя дайшлі да таго, што не дапускаюць з заграніцы ў Латвію ані беларускіх газэт, ані кніжак, якія нічога варожага ў сабе да Латвіі ня маюць. Праўда, апошнім часам ходзяць чуткі, што латвійскія адносіны да беларусаў паволі наладжваюцца ўзноў. І слушна, бо-ж лепш адносіны нармальныя і нармальны культурны развой беларускага руху ў Латвіі, чымся рух падпольны і конспірацыйны. Покуль-што можам толькі сьцьвердзіць, што факт прасьледу ў Латвіі беларускага руху сьведча не аб чым іншым, як прадусім аб гэтага руху жывучасьці і ўзросьце.

Аб беларускім урэшце руху ў Польшчы можам прадусім сказаць тое, што ён, дзякуючы няспрыяючым варункам мала разьвіваецца ўшыркі, нямнога кідаецца ў вочы, але затое значна пашоў углыбкі, значна пранік у сьведамасьць шырокіх народных гушчаў. Усякія польскія арганізацыі, як сьвецкія, так і касьцельныя, якія «абрабляюць» беларусаў, адходзяць ад іх фактычна з пустымі рукамі. Беларус жыве сваім нацыянальным жыцьцём. Гэтая нацыянальная беларуская крысталізацыя ў Польшчы за мінулы год выявілася так-жа і сярод беларускай інтэлігенцыі. У старэйшым грамадзянстве, якое супрацоўнічае з польскімі адміністрацыйнымі мясцовымі ўладамі, аканчальна збанкрутавала і скомпромітавалася палітыка ўгадовасьці. Нешта падобнае сталася і сярод беларускай маладой інтэлігенцыі. У мінулым годзе беларуская нацыянальная і рэвалюцыйная студэнская моладзь аканчальна зьзёрла маску з студэнскай экспозытуры польска-беларускай угоды «Скарыні», а такжа рашуча і пераможна павяла барацьбу з студэнскай — найхутчэй нясьведама—экспозытурай Масквы. А гэта ўсё разам сапраўды сьведча як аб аздараўленьні, так і аб крысталізацыі і ўзросьце беларускага нацыянальнага і соцыяльнага руху.

Вось-жа гэта ўсё было ў мінулым годзэ. А што-ж будзе ў гэтым? Адказ просты: тое, што і было. Гэта знача: далейшая «мілая» апека над намі нашых апякуноў і... далейшы развой беларускай нацыянальнай думкі і яе крысталізацыя.

На гэты далейшы наш нацыянальны развой у гэным новым годзе і павінны мы прад усім зьвярнуць сваю ўвагу. Дзеля гэтага ў гэтым годзе павіннны мы аканчальна абнавіць БХД і пад сьцягам гэнай абноўленай усебеларускай арганізацыі згуртавацца усіх чэсных, ідэйных і дзейных беларусаў.

Супольнымі сіламі — да супольнай беларускай мэты: да нацыянальнага і соцыяльнага вызваленьня беларускага народу! Гэта наш кліч і наша пажаданьне ўсім беларусам на Новы 1935 Год!..

Мітусьня на царкоўным пагосьце.

На царкоўным пагосьце Праваслаўнай Царквы ў Польшчы неспакойна: барацьба там за праваслаўную душу беларусаў і ўкраінцаў гулкім рэхам адбіваецца шырока і далёка.

Мы ведаем, што Праваслаўная Царква ў Польшчы, у вярху яе кіраўніцтва, знаходзіцца ў руках маскалёў (праваслаўны Япіскапат у Польшчы складаецца ў абсолютнай большасьці з маскалёў). Ведаем так-жа, што на царкоўную палітыку мае вялікі, калі не дэцыдуючы, уплыў і польскі дэпартамант веравызнаньняў мін. асьветы.

Заглянем, што дзеіцца на царкоўным пагосьце ўвярху.

На Валыні ёсьць два дзейныя ўкраінскія япіскапы. Украінская дзейнасьць гэтых япіскапаў не прыпадае да душы Варшаўскай Мітраполіі. Мітрапаліт Дзяніс пачаў рабіць захады перанясеньня япіскапа ўкраінца ў Вільню.

Украінская газэта „Діло" ў гэтай справе піша гэтак:

„У царкоўных - праваслаўных кругох падазраюць, што пляны Мітрапаліта Дзяніса падтрымлівае дырэктар дэпартаманту веравызнаньняў п. Патоцкі — (каталік, магнат).

Мітрапаліт Дзяніс стараўся для сваіх плянаў скооптаваць і другога дастойніка, які займаецца царкоўнымі справамі — начальніка палітычнага дэпартаманту мін. унутраных спраў п. Сухэнка. П. Сухэнак хоча зусім спольшчыць Прав. Царкву, як гэта відаць з яго публікацыяў у царкоўных справах. І вось, каб здабыць ласку ў п. Сухэнка, Мітрапаліт Дзяніс выдаў загад аб сьпяваньні ў цэрквах „Boże coś Polskę" і загадаў перакладаць на польскую мову праваслаўную літургію"...

Нацыяналістычная польская „Gazeta Warszawska", орган „Obozu Wielkiej Polski", абгаварваючы справу беларусізацыі і ўкраінізацыі Прав. Царквы ў Польшчы даказвае, што Царква на беларускіх і ўкраінскіх землях павінна астацца маскоўскай. Гэта, паводле „Obozu Wielkiej Polski", надта карысна для Польшчы. Маскалі, рэч ведамая, і рады старацца, каб дагадзіць Польшчы, робячы сваю работу.

У Зах. Беларусі, відаць, па гэтай лініі і праводзіцца маскоўска-польская царкоўная палітыка.

Гэтую дзейнасьць, на царкоўным пагосьце ў нашым краю, і адносіны да яе нашага, беларускага, насельніцтва, ілюструем вось гэтымі, прысланымі ў нашу рэдакцыю, карэспандэнцыямі.

Полёнізацыя рускага праваслаўя на Беларусі. Беласток. Дасюль, сярод беларускага праваслаўнага насельніцтва ў Зах. Беларусі ў праваслаўных цэрквах красавалася і рабіла сваю работу расейская мова — русыфікавала беларусаў. Але вось настаў час, што русыфікацыю ў цэркві беларусаў мае замяніць полёнізацыя. Мітрапаліт Дзяніс, у Варшаве, загадаў перавесьці на польскую мову праваслаўнае багаслужэньне; адумысная камісія багасловаў ужо пераводзіць славянскі тэкст праваслаўнай літургіі на польскую мову. Ведаюць гэта маскалі духоўныя і сьвецкія, ведаюць кіраўнікі царкоўнай палітыкі ў Польшчы, ведаем і мы, беларусы.

Мы, беларусы, ведаем, што расейскае духавенства — вышэйшае і ніжэйшае — гэту работу робіць у паразуменьні з кіраўнікамі польскай царкоўнай палітыкі. Ведаем так-жа, што ў многіх прыходах папы-маскалі, дзе пад напорам беларускай народнай сьведамасьці захісталася ўжо ў рэлігійна-царкоўным жыцьці расейшчына—гатовы ўводзіць у цэрквы польскую мову, бо грунт для маскоўшчыны ў такіх прыходах страчаны, а папу-маскалю кар'ера „в міре сем" усьмехаецца. Дзе народная сьведамасьць беларускіх прыхаджан слабейшая, там поп маскаль бароніць расейшчыны і стараецца яе ў цэркві ўтрымаць, ня пушчае ў цэркву ані польскай, ані беларускай мовы. У гэткіх прыходах папы-маскалі выручаюцца ура-польскімі патрыётамі, маскалямі, якія ахвотна паўпісываліся ў польскую партыю „ББ", накрыўшыся тогай польскай дзяржаўнасьці вядуць барацьбу з беларускім народным адраджэньнем. Гэтыя „бывшіе люди Россіи", „бароняччы" ад беларускага народнага адраджэньня Польшч, стараюцца ўтрымаць у нашых цэрквах расейшчыну, каб адтуль пашырыць яе і на беларускае сяло ды стварыць у Польшчы „русское меншинство."

Каб не гаварыць на ўзьвей-вецер, падаю і факты. Ёсьць у нас „Русское Благотворительное Общество" (Р.Б.О.). Гэтая арганізацыя мае сваіх прадстаўнікоў і ў нашым магістраце, якія выяўляюць польскі патрыётызм большым, чымсь беластоцкія палякі ўсе разам. Вось некаторыя сябры Р.Б.О. пачалі ўжо дзеяць і на правінцыі: — пачалі „бараніць" ад полёнізацыі праваслаўе, а пры гэтай нагодзе, маючы доступ да беларускага сялянства, узяліся ўкрапляць у цэрквах расейшчыну і шырыць яе сярод нясьведамых беларусаў, ствараючы гэтак „русское меншинство" ў Польшчы. Яны зьбіраюць падпісы, каб

13233

2403

у цэрквах, каля нас, была расейшчына.

Мы, беларусы, аб гэтых „прадзелках“ маскалёў павінны ведаць і адпаведна да іх аднясьціся.

Ipоціў полёнізацыі і русыфікацыі нам трэба ўзмоцніць тэмпо народнага беларускага ўсьведамленьня. Замест падпісываць маскоўскія мэморыялы да ўладаў аб утрыманьні ў царкве расейшчыны, мы мусім паставіць выразна катэгорычнае дамаганьне, каб у царкве на нашых, беларускіх, землях была мова беларуская.

К. С—іч.

Пропаведзі пабеларуску. Валожын. У нас ёсьць дзьве цэрквы; адна і другая маюць прыходы, якія складаюцца з ваколічных вёсак. Нашыя ваколіцы, гэта, можна сказаць, цэнтр этнографічнай Беларусі. Маскалёў каля нас няма, хіба дзе які здаўна забадзяўся. Беларускі народ трэбуе, каб і ў цэркві чуць родную мову. Каля нас ёсьць і свае, беларускія, сьвяшчэньнікі. Яны да народу гавораць пропаведзі пабеларуску. Вось, 10 лістапада мінулай восеняй на фэсьце ў нашай цэркві сьв. Язэпа а. Міх. Маеўскі якую важную сказаў пропаведзь! Многатысячная грамада народу была, проста, прыкаванай да гэтай пропаведзі слухаючы, бо пропаведзь была зразумелай—пабеларуску.

Гавораць пропаведзі пабеларуску некаторыя нашыя сьвяшчэньнікі і ў іншых прыходах. За гэта сьвяшчэньнікі ў народзе маюць пашану і народ з імі жыве ў сугладзе.

Валожынскі.

Рускі поп у беларускім прыходзе. Еськавічы, Нясьвіскага пав. Нашая вёска вялікая — мае з 1000 душ. Усе ў нас нацыянальна сьведамыя беларусы, апроч двух хлапцоў, якія чамусь уважаюцца палякамі, бо перайшлі з праваслаўя ў каталіцтва жэнячыся з каталічкамі.

Вёска нашая належыць да Малеўскай праваслаўнай цэрквы, настаяцелям каторай ёсьць поп-маскаль. Прыхаджане Малеўскай цэрквы так-жа ўсе беларусы; маскалёў у нас няма. Наш поп-маскаль да беларусаў у цэркві пропаведзі гаворыць парускu і за шлюб жадае па 45 зл. Моладзь ня чуючы рэлігійнай моцы, ані прыязьні душпастыра, ды яшчэ і ў пэўнай меры чуючы варожасьць да папа-маскаля, пераходзіць у другую веру пры першай нагодзе, асабліва пры жанячцы з інаверцам. Гэта сьведчыць, што рускія папы беларусаў у веры не ўкрапляюць, а толькі трымаюць у нашых цэрквах маскоўшчыну і гадуюць нашым, беларускім, хлебам апору расейшчыны ў нашым Краю — маскоўскую інтэлігенцыю, якая будзе нас, беларусаў, і далей русыфікаваць, дзеля пашырэньня этнічнага, культурнага і, нават, палітычнага прэстіжу Расіі.

Нам, беларусам, на гэткія і падобныя адносіны да нас папоў-маскалёў далей моўчкі глядзець няможна! Нам трэба з нашых цэркваў выпрашываць маскоўшчыну вон, і заводзіць у цэркву сваю родную, беларускую, мову. Калі мы гэтага ня зробім, то папы-маскалі давядуць да таго, што ў нашых цэрквах будуць сьпяваць літургіі і гаварыць пропаведзі папольску, бо працівіцца гэтаму ня будзе каму, а літургію праваслаўную папольску ўжо прыгатайляюць у Варшаве рускія папы з багаслаўленьня самога мітрапаліта Дзяніса.

Звонар.

Маскоўска-польская супалка. Паставы. У нашых ваколіцах у цэрквах папы падаўнейшаму прапаведуюць парасейску. Гэтыя-ж папы і польшчыны ня чураюцца: яны пробуюць закладаць польскія арганізацыі — „Стов. Млодзежы Вейскей“. Праўду кажучы, дык гэтыя арганізацыі па характары і акцыі зусім і ня польскія, але і ня нашыя, беларускія, бо расейскія. Нават інструктары і аграномы, якія прыяжджаюць у гурткі гэтых арганізацыяў, гавораць да народу парасейску,—таксама, як поп у цэркві. Гэтыя інструктары гавораць толькі або парасейску, або папольску.

Сяляне папольску не разумеюць, дык інструктары з папамі гэта выкарыстываюць на карысьць маскоўшчыны, быццам і ня ведаючы, што тутэйшыя сяляне аднолькава „разумеюць“ расейскую мову, як і мову польскую і аднолькава да гэтых чужых моваў адносяцца.

Папы, каля нас, блізу ўсе ўважаюцца польскімі патрыётамі, але трымаюцца маскоўшчыны і не дапускаюць у цэрквы беларускай мовы.

Мне здаецца, што ўжо скора наш народ расквітуецца з маскоўшчынай і папоўскай польшчынай, бо народнае адраджэньне шырыцца кругом.

Маркуць.

Гэтак дзеіцца на царкоўным пагосьце, і каля гэтага пагосту, у самым вярху, у Варшаве, і ў „нізох“, у прыходах на нашых землях.

Мітусяцца папы-маскалі і ў Вільні. „Kurjer Wileński“ падае, што сябра Віл. Прав. Кансысторыі прот. І. Краскоўскі — паляк — зьмешчаны з штатнага становішча, а на яго месца назначаны прот. Відыбіда-Рудэнко — русафіл. З гэтага відаць, што архіяп. Хвядос, калі трэба падтрымаць маскаля, не пабаіцца і паляка.

Гэта павінны добра ўцяміць некаторыя нашыя маладыя сьвяшчэньнікі, што чураюцца свайго народу і дзеля кар'еры прыхіляюцца да польшчыны.

У заканчэньні трэба сказаць агулам: сьвяшчэньнікам беларусам трэба заняць выразнае становішча: —на супроць маскоўшчыны і польшчыны з беларушчынай у народ і з народам! Гэта адзіны шлях для сапраўдных пастыраў праўды Хрыстовай на беларускіх землях.

n

KNIHAPIS.

Hołas Dušy.

Knižka da nabaženstwa dla Biełarusaŭ-katalikoŭ, ułažyŭ Ks. Kast. Stepowič, II wydańnie, papraŭlenaje i dapoŭnienaje. Wydańnie „Biełaruskaha Katalickaha Wydawiectwa,“ bačyn 317. Wilnia, 1934. Z dazwołam (aprobataj) Wilenskaha Arcybiskupa - Mitrapalita ROMUALDA.

Narešcie! Pry samym kancy min. 1934 hodu na kniharskich palicach źjawiłasia daŭna abiacanaje druhoje wydańnie knižki da nabaženstwa dla Biełarusaŭ Katalikoŭ p. n. „HOŁAS DUŠY.“ Knižka heta, u pieršym wydańni z 1926 hodu apracawanaja Ks. Kast. Stepowičam, razyjšłasia jšče prad 5-ciu hadami.

I tady ŭžo pačalisia staraŭni nad pryhatawańniem wydańnia nowaha, jakoje pabačyła świet woś tolki prad samymi minułymi Kaladami.

Cana knižki niazwyčajna nizkaja: za adnu knižku ŭ charošaj i mocnaj aprawie tolki 60 hrašoŭ. Chto kuplaje zaraz 10 knižak, toj płacić 5 zł. — za adnu knižku pa 50 hrašoŭ.

Kožny świedamy Biełarus spatykaje hetu knižycu z dziŭnym pačućciom — z pačućciom radaści i sumu adnačasna. Radaści — bo-ž nie zważajučy na kryzys, na niačuwanuju halitu, Biełarusy-kataliki ŭsio ž uzdabylisia na cennuju knižku. Hetu radaść adnak zaciamniaje pačućcio sumu i nawiet bolu, što na knižku treba było čakać až *piać hadoŭ*. Piać hadoŭ Biełarusy-kataliki ŭ miežach „katalickaj Polščy“ nia mieli elementarnaj duchowaj paciechi... Niešta mahčymaje chiba tolki na niedastupnym misyjnym abšary, a nia ŭ centry Eŭropy...

Chto za heta paniasie adkaznaść prad Boham i historyjaj?

Pytańnie heta tak cikawaje, što nia možna pakinuć jaho biez objektyŭnaha naświatleńnia niekatorymi prynamsia faktami, sabranymi z peryjodyčnaj presy i ad žywych świedkaŭ całaj sprawy. Woś-ža ŭ światle sabranych faktaŭ historyja wydadzienaj knižki pradstaŭlajecca bolš-mienš hetak:

Apošnija ekzemplary pieršaha wydańnia knižki „Hołas Dušy“ razyšlisia ŭžo ŭ 1929 hodzie. Da apracawańnia nowaha wydańnia ŭziaŭsia Mahistr św. Teolohii Ks. W. Hadleŭski, bo aŭtor 1-ha wydańnia Ks. Kast. Stepowič užo nia žyŭ. Nie zważajučy na roznajakija abawiazki aŭtora i pieraškody, rukapis nowaha wydańnia knižki byŭ hatowy ŭžo ŭ 1931 hodzie i tady-ž byŭ zdadzieny duchoŭnym uładam dzieła pierahladu i zaćwierdžańnia (aprobaty), wymahanaha kananičnym prawam. I tut pačynajecca apokryfičnaje „chadžeńnie pa cenzarskich mukach,“ jakoje ciahnułasia blizu *try hady*, ad 7 listapada 1931 h. da 10 žniŭnia 1934 h., kali byŭ pałožany podpis apošniaha cenzara Ks. D-ra Ild. Bobiča. Podpis-ža wilenskaha arcybiskupa Romualda (Jałbžykoŭskaha) datujecca na knižcy dniom 13 žniŭnia 1934 h.

Kab zrazumieć usiu trahedyju hetkaha „cenzurawańnia,“ a ŭłaściwa karyhodnaha, bo świedamaha, strymliwańnia, treba ŭciamić, što mowa tut ab knižcy, jakoj pieršaje wydańnie było pracenzurawana ŭžo biskupam Jurym (Matulewičam) i Ks. P. Kraŭjalisam— abodwa ŭžo niabožčyki. Sprawa adnak nabiraje asabliwaha smaku, kali pryniać pad uwahu, što i na druhim wydańni byŭ užo pałožany podpis cenzara—taho-ž Ks. P. Kraŭjalisa jašče ŭ 1932 hodzie. Hety podpis adnak mitrapalickija ŭłady paśla čamuści(?!) źniali i knižku puścili pa rukach dalšych cenzaraŭ, dla katorych aŭtorytetam u sprawie mowy — jak byccam sprawa mowy da cenzaraŭ na leżała—byŭ musić pastaromu... ksiandzoŭski łakaj(!!). I heta tady, kali aŭtoram knižki jość zasłužany katalicki ksiondz i Mahistr Światoj Teolohii, jaki napisaŭ užo rad pracenzurawanych tymi-ž uładami biełaruskich školnych padručnikaŭ relihii i jaki pieratłumačyŭ na biełaruskuju mowu cały Nowy Zakon (Światoje Piśmo).

Usio heta — małaja tolki wybarka tych biazlikich, jaŭnych i ŭkrytych, trudnaściaŭ, jakija napatykaje kožny biełaruski pačyn na hruncie relihijnaha adradžeńnia swajho Narodu. Na ščaście i paciechu adnak treba ściwierdzić, što nie małaja ŭžo siła i Biełarusaŭ, kali patraplajuć pierałamać nawiet hetkija pieraškody. Wydadzienaja knižka jość hetaha wymoŭnym dokazam.

Nowaje (druhoje) papraŭlenaje i dapoŭnienaje wydańnie „Hołasu Dušy,“ jak heta widać z pradmowy, maje słužyć pierad usim dla ŭžytku moładzi. Hetak padabrany i materyjał: wypuščany z 1-ha wydańnia raździeł ab tercyjarstwie, razmyšleńni na waž-

Dr. Stanisłaŭ i dr. Jadwiha Hrynkiewičy.

Hišpanka-hrypa-influenca.

Zdajecca adna z najbolš raspaŭsiudžanych chwarobaŭ, jakuju kožny čaławiek wiedaje nadta dobra z asabistaje praktyki, šmat razoŭ kožny na jaje pierachwareŭ. Chwaroba henaja zaraznaja, značycca čaławiek dastaje jaje, kali zdarowy łučyć tudy, dzie jość niejki chwory.

Chwory na hrypu maje:

1) haračku da 40 hradusaŭ, a na't i bolš,
2) silnyja boli hławy i ahulnaje abniadužańnie,
3) boli ŭ ciahlicach (muskułach), najčaściej u ikrach, časam i ŭ sustawach,
4) kašal,
5) krywatoki z nosa na pačatku chwaroby, a pry kašli i krywatoki z lohkich.

Najčaściej henaja chwaroba minaje biez błahich śledamkaŭ i čaławiek zdarawieje ŭ praciahu niekulki dzion bi[illegible]iakich asabliwych lekawańniaŭ. Treba adnak byc[illegible]arožnym, kali pakažucca wyšej pakazanyja prajawy. Chworaha treba pakłaści ŭ łožka. Kali była wysokaja temperatura, nie ŭstawać zachutka z łožka, — jak tolki spynicca haračka. Lepš pałažać paru dzion daŭžej dzieła taho, što moža nawiazacca zapaleńnie lohkich.

U chwarobie treba nahladać za čyścinioju cieła i pamieškańnia. Izba, u jakoj lažyć chwory, kab była dobra prawietranaja, zamiatać jaje treba zmočanaju hanučkaju, a nikoli nasucha, kab nia pylić. Tak chwory, jak i ŭsie chatnija musiać myć zuby i pałaskać rot i horła čystaju pierawaranaju letniaju wadoju, krychu asolanaju. Hrypaju moža zarazicca kožny biaz roźnicy wieku, płoci i rasy. Kab nie zarazicca, treba ścierahčysia — nia stykacca z chworym. Najlepš było-b chworaha pakłaść u asobnaj izbie, nia možna karystacca supolnym načyńniem, značycca nia pić i nia jeść z taje miski i z taho kubka, z jakich piŭ i jeŭ chwory, i to nia tolki ŭ paru jahonaje chwaroby a na't i niekalki dzion paśla.

Dzieci, zachwareŭšy na hrypu, nia mohuć iści ŭ školu i najlepš kali pa chwarobie astanucca jašče niekalki dzion u chacie. Na't i tady, kali niechta zachwareŭ u chacie, lepš dziaciej u školu nie pasyłać, pakul hrypa nia projdzie, kab nie raznasić zarazy. Ludzi zdarowyja, dzie ŭ chacie chwarejuć na hrypu, chaj nia chodziać na schody, mitynhi, u kaścioł, teatr, kina i h. d.

U ciažkoj hrypie, kali jana zaciahwajecca, kali chatnija leki nie pamahajuć (lipowaja harbata, haračaje małako z miodam, aspiryna, wodka — kab prapacieć), dyk lepš zadoŭha nia ždać a źwiarnucca da dochtara. Inakš mohuć pryčapicca komplikacyi, chwaroba doŭha trywacimie, treba addawać tady hrošy na lakarstwa a na't takaja zdajecca mała škodnaja i strašnaja chwaroba može končycca tym, što čaławiek pamre.

Kokluš—(kašal).

Źjawišča nadta častaje, što pry chwarobach orhanaŭ dychańnia wystupaje kašal, jaki źjaŭlajecca byccam samaabaronaju arhanizmu.

Roznajakija pryčyny mohuć wyklikać kašal cieraz razdražnieńnie nerwowych kancawinaŭ u orhanach dychańnia, a mianoŭna: zapaleńnie lohkich, zapaleńnie horła, nosa, hłonaŭki, dychnicy, bronchaŭ, prysutnaść čužych ciełaŭ u horle, prysutnaść sploŭkaŭ, dym i h. d. Arhanizm starajecca cieraz kašal aswabadzicca ad taho, što jamu tak ci jnakš zaminaje.

Kašal bywaje mokry abo suchi. Pry mokrym kašli adychodziać sploŭki, jakija mohuć mieć nadta roznajaki wyhlad. Mohuć być jany biaz kolaru abo buduć šeryja, žoŭtyja, zialonyja, mohuć być u ich žyłki krywi, abo krywianistaja piena (prykładam u suchotach). Sploŭki mohuć być biaz nijakaha zapachu abo pachnuć hnillom.

Kašal budzie abo cichi, abo hałosny, jak prykładam pry krupie, abo pry nerwowym kašli.

Kašal źjaŭlajecca **niečym asabliwa charakternym** pry koklušy, dzieła čaho na't kažuć na henuju chwarobu prosta **kašal**. Wystupaje jon tutaka napadami, trywajučymi daŭžej ci karaciej, a adzin kašal idzie za druhim hetak chutka, što nie daje ani na mament chworamu spynicca (najčaściej u dziaciej), kab možna było nabrać pawietra i swabodna dychnuć. Natuha kašla dawoli wialikaja, dzicia sinieje, twaryk jahony nabryniaje, kašlaje jano sa świstam často adnačasna wanitujučy.

Kokluš trywaje paru tydniaŭ, a na't paru miesiacaŭ. Dzicia chudzieje, dzieła taho, štoježa wanitujecca, a lohkija ad wialikaje natuhi kašlu abniadužywajuć i kali tolki budzie ciapier nahoda zarazicca suchotami, takija dzieci mohuć na ich chutka zachwareć.

Kokluš—chwaroba zaraznaja. Zdarowaje dzicia zaražajecca cieraz ślinu. Dzieła taho, kali adno dzicia ŭ chacie zachwareje na kokluš, treba zdarowych addzialić, kab nia stykalisia z chworym, kab nia jeli z adnaje pasudziny, kab nia brali wopratki chworaha. Kali pasusiedzku dzicia zachwareła, nia puskać tudy zdarowych. Nie dapuskać, kab dzieci zdarowyja sustrakalisia z niekim z chaty, dzie lažyć chwory na kokluš. Nia puskać chworych dziaciej u školu, kab nie raznasić zarazy.

U ciažkich chworych źwiarnucca da dochtara.

Bywaje, što pieramiena miesca pry zaciažnym koklušy duža pamahaje, prykładam addać chworaje dzicia ŭ susiedniuju wiosku.

niejšyja światki hodu, Daroha Kryža (škoda!) ražaniec, pieśni žalu, a ŭwiedzieny, miž inšym, malitwy Imšalnyja abapiortyja na Liturhii, niešpary (da Maci Božaj), karotki rachunak sumleńnia, a pierad usim sabrany tut usie biełaruskija relihijnyja pieśni, drukawanyja ad času l-ha wydańnia ŭ roznych časapisach i adbitkach. Nad układam pieśniaŭ hetych pracawali, jak wiedama, šmat chto z starejšych (J. Kupała, J. Bylina) i małodšych (Kazłoŭščyk i inš.) našych paetaŭ. Datasawańniem tekstu pieśniaŭ da wymohaŭ śpiewu prad wypuskam hetaha wydańnia zajmałasia adumysnaja Kamisija Biełaruskaha Kaścielnaha Kamitetu, u skład jakoj uwachodziŭ i św. pam. Albin Stepowič. Pieśni ŭ knižcy zajmajuć až całuju tracinu jejnaha abyjma.

Farmat knižki (8×12 cm.) i drukarski ŭkład jaje ahułam wielmi ščaśliwy. Knižka wydrukawana ŭ Biełaruskaj Drukarni im. D-ra Fr. Skaryny ŭ Wilni, choć heta čamuści na knižcy nie pakazana. Ab starannym i pafachowamu ŭłožanym źmieście knižki hawora, biez patreby ŭ šery kutok uciśnienaje, proźwišča jejnaha aŭtora — Ks. Wincenta Hadleŭskaha.

Zaściarohi peŭnyja mohuć być tolki što da taho, ci nie za rana było-b jašče ŭahulniać pamiesnyja formy zahadnaha ładu (napr. *malemsia!*) wiedamyja ŭ adnym miescy i zusim niawiedamyja dla bolšaści.—Druhaja-ž sprawa— heta ŭžywańnie ŭ knižcy „w“ a nia „v“: sprawa heta ŭ pryncypie byccam i wyrašanaja na karyść „v“, na praktycy dahetul ad wyrašeńnia dalokaja: „Holas Dušy“ jaje nia prybližyŭ, choć moh, bo jon nie adnamu budzie lemantarom biełaruskaj hramaty; nie zaškodziła-b heta ŭziać pad uwahu pry chutkim wydańni dalšych biełaruskich relihijnych knižak i nahuł relihijnaj litaratury.

Kančajučy hetych niekalki skromnych uwah, treba ščyra padziakawać sumlennamu ŭkładčyku knižki, Pawažanamu Ks. W. Hadleŭskamu i achwiarnym jaje wydaŭcom — Bieł. Katalickamu Wydawiectwu za niaŭtomnuju rupnaść ab dabro duš biełaruskaha Narodu, nawiet—i pierad usim — tady, kali aficyjalnyja pastyry patrebaŭ hetych duš našaha Narodu, zdajecca, nia bačać i samatužnyja pačynańni biełaruskich relihijnych kołaŭ nia tolki nie padtrymoŭwujuć, ale hetulkimi jšče abstaŭlajuć trudnaściami. Boža, daruj im, „bo nia wiedajuć što robiać!“— Tym bolšaja zasłuha biełaruskaha świedamaha katalickaha duchawienstwa, ad katoraha nia stydna pawučycca wytrywałaści i planowaści ŭ pracy ŭsim biełaruskim dziejačom.

Ad. Klimovič.

P. S.: U sučasny mament, na kolki wiedama, u Wilenskaj r.-k. Mitrapalickaj Kuryi adbywaje „cenzarskija muki“ biełaruskaje tłumačeńnie Światoha Piśma, a niezadoŭha pastupić tudy i wialikaja knižka da nabaženstwa: Służba Božaja. Usio ŭ apracawańni tahož aŭtora, Mahistra św. Teołohii Ks. W. Hadleŭskaha. Nia wiedama, jakich achwiaraŭ treba budzie, kab hetyja „muki“(!) skaracić. Zapłaŭleńnie biełaruskich ziamiel litaraturaj sektanskaj — heta dla wilenskich r.-k. duchoŭnych uładaŭ musić dokaz „maławażny.“ Biełarusy-kataliki adnak čakajuć i damahajucca hetaha wydańnia čym chutčej.

A. K.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА

Бел. Коопэрат. Т-ва „Пчала“. Гэтае Т-ва ў беларусаў існуе ўжо даўно, але апошнія гады праяўляла слабую дзейнасьць. У сакавіку летась адбыўся сход. Ад таго часу гэтае Т-ва пачало больш дзеяць. Т-ва зарганізавала завочныя курсы дзеля арганізацыі збору мядова-лекарскіх і лекарскіх зёлак; гэтыя курсы правяло Т-ва, выдаючы друкам — „повеляча“ 9 лекцыяў, каторыя разасланы курсантам— 60 асобам. Агулам, гэтае выдавецтва абымае 30 бачын машыновага друку, фармату канцэлярскага аркуша — каштоўнага зьместу.

З выдавецкае нівы. Гэтымі днямі выйшлі я друку: „*Шляхам жыцьця*“ Янкі Купалы, — перадрук, — выдавецтва Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, Вільня 1935г. і „*Šlacham dziwaŭ i ŭražańniaŭ*“ Кс. П.Татарыновіча, адбітка „Chr. Dumki“, выдавецтва Беларускага Каталіцкага Выдавецтва,“ Вільня 1935 год. Цана за кніжку 50 гр. Прадаецца ў беларускай кнігарні „Пагоня,“ — Вільня, Завальная 1—1.

„*Беларуская Борць*“. Незалежна ад выдавецтва лекцыяў завочных курсаў выходзіць такім-жа друкам і месячнік пчалярства і мядова-лекарскіх зёлак — „Беларуская Борць.“ Да канца 1934 г. выйшла 5 нумароў. Адрас рэдакцыі і адмін. „Бел. Борці“ — Вільня, вул. Каралеўская 3—8.

Беларускі тэатр. Пад кіраўніцтвам ведамага беларускага драматурга — Фр. Аляхновіча зарганізавалася ў Вільні беларуская аматарская трупа, якая гатовіцца даць у Вільні беларускае прадстаўленьне (на 12-га г.м. у малой меставай залі).

Беларускі тэатр у Літве. Беларускі народны тэатр у Літве, апошнімі часамі даў беларускія прадстаўленьні: у в. Бразелы, Мусьніцкай вол., 5.VIII.1934 г. — „На вёсцы“ Фр. Аляхновіча, у м. Мэрэчы, Оліцкага вокругу, 3 IX.1934 г.— „Зьбянтэжаны Саўка“ і „Конскі патрэт“ Л. Родзевіча, і ў Коўне ў Клюбе „Беларуская Хатка“, 24.XI 1934 г.—„Калісь“ Фр. Аляхновіча.

Biezpadstaŭnyja kanfiskaty „Biełaruskaj Krynicy“.

U 1934 hodzie ŭłady dziaržaŭnaj administracyi ŭ Wilni *biezpadstaŭna* skanfiskawali 4-ry numary „Bieł. Krynicy:“ Nr. 1 z dnia 7.I., Nr 7 z dnia 11.II., Nr. 15 z dnia 1.IV. i Nr 44 z dnia 2.XII.1934 h.

Hetych kanfiskataŭ Wilenski Akružny sud nie paćwierdziŭ, wydajučy hetkija pastanowy:

1) „Nie upatrując w treści artykułu p. t. „Biełaruskaje žyćcio za 1933 hod“ znamion czynu występnego przewidzianego w art. 170 K. K., jak również i znamion jakiegokolwiek innego przestępstwa zajęcie Nr 1 (546) z dnia 7 stycznia 1934 r. czasopisma „Biełaruskaja Krynica“ uchylić.“
Sygnatura akt. Pr. 9/34.

2) „Nie upatrując w treści „Wiejskie życie“ znamion czynu występnego, przewidzianego w art. 127 względnie innych art. K.K. zajęcie Nr 7 czasopisma „Biełaruskaja Krynica“ z dnia 11.II.1934 r. uchylić.“
Sygnatura art. Pr. 24|34.

3) „Nie upatrując w treści wymienionego artykułu cech przestępstwa, na zasadzie art. 29 dekretu prasowego z dnia 7 lutego 1919 r. zajęcie nakładu czasopisma „Biełaruskaja Krynica“ Nr. 15 z dn. 1.IV.34 r. uchylić.“
Sygnatura akt. Pras. 41|34.

4) Akružny sud u sprawie kanfiskaty „Biełaruskaj Krynicy“ Nr 44 wydaŭ hetkuju pastanowu:

„Zajęcie uchylić, wobec braku w treści wskazanego we wniosku artykułu cech przestępstwa z art. 170 K. K.
„Wiadomości umieszczone w artykule, wskazanym we wniosku, zdaniem Sądu, niepokoju publicznego wywołać nie mogą.“—
Sygnatura akt. Pras. 143|34.

Z hetaha bačym, što kanfiskawać hetych numaroŭ „Bieł. Krynicy“ nia było najmienšaj padstawy. A tymčasam jany skanfiskawanyja, i hetym zroblena našamu wydawiectwu nie małaja kryŭda.

Ciažkaja našaja dola! Ale kali Boh pamoža i sprawiadliwaść nie zahinie — wydziaržym!

Red. „B. Kr.“

Razwał Kamunistyčnaj Partyi znutra.

Sud nad zabojcam Kirowa-Nikołajewym z tawaryšami.

U Leninhradzie 28 i 29 śnieżnia 1934 h. wajskowaja kalehija najwyšejšaha sudu SSRR sudziła zabojcu Kirowa — Nikołajewa, i inšych 13 asob.

Akt abwinawačańnia, jaki napisany mašynkaj na 900 bačynach kancelarskaha farmatu papiery, miž inšym kaža: abwinawačanyja źjaŭlajucca najaktyŭniejšymi siabrami hrupy Zinoŭjewa i twaryli tajnuju arhanizacyju terorystaŭ, što nazywałasia „Leninhradzki Centr“; heta tajnaja arhanizacyja šyryła ćwierdžańnie, što pryčynaj usialakaha zła jość ciapierašniaje kiraŭnictwa kompartyi — Stalin, Mołotow, Kahanowič i Kirow.

Nikołajew pryznaŭsia, što streł u Kirowa mieŭ być kličam da wystupleńnia ŭ nutry kraju prociŭ kompartyi i sawieckaj ułady. Dalej akt abwinawačańnia kaža, što pawodle pakazańnia brata Nikołajewa — zabojca Kirowa ličyŭ na interwencyju niekatorych dziaržaŭ i kazaŭ, što budzie čynna pamahać kožnaj dziaržawie, jakaja napadzie na SSRR. Akt abwinawačańnia ćwierdzić, što Nikołajew infarmawaŭ adnaho zahraničnaha konsuła ŭ Leninhradzie ab unutranym pałažeńni ŭ SSRR i ad taho konsuła dastaŭ 5000 rubloŭ na prociŭdziejańnia. Paśla zabojstwa Kirowa mieli namier zabić Stalina.

Bolšaść padsudnych pryznalisia da winy i da prynaležnaści da tajnaj terorystyčnaj arhanizacyi.

Sud-kalehija zasudziŭ usich 14 abwinawačanych na śmierć, katorych u toj-ža dzień rastrelili.

Ssyłka starych kamunistyčnych dziejačoŭ.

Sawieckija ŭlady raspraŭlajucca i z starymi kamunistyčnymi dziejačami:—Zinowjewa, Kamieniewa i inšych wysłali ŭ ssyłku. Zinoŭjeŭ prybyŭ u Rasieju razam z Leninam u zaplombawanym wahonie ŭ 1917 h. i byŭ staršynioj III Internacyjanału.

Masawyja aryšty, „čystka“, krywawy teror.

Balšawicki ŭrad wydaŭ adozwu, u jakoj zaklikajučy da pasłušnaści jaho zahadaŭ, zapawiadaje najžarściejšuju baraćbu z kontrrewalucyjaj i z tymi, što waroža nastrojeny suproć ciapierašniaha režymu.

Paśla hetaha pačalisia ŭznoŭ masawyja aryšty wa ŭsim SSRR, dalejšyja rastreły, ssyłki i čarhowaja „čystka“ kamunistyčnaj partyi.

Pa zabojstwie Kirowa rastralali balšawiki ŭžo kala 200 asob, a tysiačy ludziej aryštawanych u G.P.U. čakajuć „sudu“.

Hazety padajuć, što hetaj „čystkaj“ wykinuć z kompartyi kala 1 miljona 500 tysiač asob.

Prociŭmaskoŭskaja zmowa na Ŭkrainie i Biełarusi.

Anhielskija hazety padajuć, što ŭ suwiazi z padziejami źwiazanymi z ahulnaj kontrrewalucyjaj u Sawietach, na Ukrainie wykryli tajnuju arhanizacyju, što maje adłučyć Ukrainu ad Rasiei.

Niamieckija hazety pišuć, što ŭ Saw. Biełarusi tajnaja terorystyčnaja arhanizacyja, siabroŭ katoraj niadaŭna balšawiki sudzili i 9 asob rastralali, była ŭ łučnaści z „Leninhradzkim Centram“ i mieła swaju metu — adłučyć Biełaruś ad Maskwy. Balšawickaja hazeta „Bieł. Wioska“ ćwierdzić, što heta biełaruskaja terorystyčnaja arhanizacyja składałasia z biełarusaŭ uciokšych z Polščy.

Z ekanamičnaha žyćcia ŭ Litwie.

Uradžaj. Litoŭskaja statystyka padaje, što ŭ minułym hodzie ŭradžaj žyta, pšanicy, jačmieniu, aŭsa, harochu i wyki ahułam byŭ bolšy, jak u 1933 hodzie na 168.100 tonaŭ.

Uradaŭcy pawinny jeści husi. U Niez. Litwie sialanie šmat hadujuć husiej. Zwyčajna hetyja husi, jak tawar, išli niadaŭna ŭ Niamieččynu. A kali Hitler zabaraniŭ niemcam kuplać litoŭskija husi, tady na hetyja husi značna ŭpała cana. Woś-ža, kab sialanie nia mieli straty, litoŭski ŭrad zahadaŭ, kab kožny ŭradawiec, ad kožnych 50 litaŭ swajej pensii, kuplaŭ litoŭskuju huś. Kali napr. chto atrymliwaje 300 litaŭ, dyk pawinien kupić 6 husiej. Zahad hety ŭradu abawiazwaje da 10.1.1935. Za hety čas budzie kuplenych 200.000 husiej pa 5 litaŭ kožnaja.

Fabryka cukru pracuje ŭsiej paraj. Letaś cukrowyja buraki ŭradzili dobra. Sialanie fabrycy dastawili ich da 100.000 tonaŭ; na 40.000 bolš, jak u hodzie 1933. Swajho cukru Litwie badaj chwataje, z zahranicy jaho prywoziać duža mała. A kali budzie zbudawana druhaja fabryka cukru, tady litoŭski cukar budzie wywozicca zahranicu.

Niemcy biaz Litwy haładujuć. Niamieckaja ŭłada zabaraniła z Litwy (z Kłajpedzkaha kraju) uwozić i ŭnosić nawat najmienšyja pradukty ŭ Niamieččynu. Dziela hetaha niemcy, što žywuć nad litoŭskaj hranicaj, duža ciažka hetu zabaronu adčuwajuć, bo ŭ Niamieččynie jadomyja pradukty nadta darahija, a ŭ Litwie tannyja. Miž niamieckimi miašočnikami i niamieckaj palicyjaj časam dachodzić da farmalnaj bojki; zdaryŭsia wypadak, što byli ranienyja, jak z adnaho, tak i z druhoha boku. Ciapier bywaje tak, što niemcy ranieńka prabirajucca praz hranicu ŭ Litwu i tut dzie ŭ miestačkowaj stałoŭcy siadziać cały dzień, kab naješcisia na dwa dni, a pa dwuch dniach uznoŭ prabirajucca ŭ Litwu.

Rybnaja haspadarka. U Niezal. Litwie ciapier jość 130,000 ha płoščy pad wadoj. Aprača hetaha Litwa zajmajecca rybałoŭstwam na 95 klm. prastoru Bałtyckaha mora. Bolšaja časć wodaŭ naleža da dziaržawy. U prywatnych rukach prastoru wady tolki da 15.000 ha: mienšyja waziory i mienšyja reki.

Kožny hod z litoŭskich wodaŭ dabywajecca kala 3,200,000 kilogr. roznaha hatunku ryby. Rybnaja haspadarka ŭ Litwie wiadziecca arhanizawana, uważna i staranna. Lepšyja hatunki ryby znachodziacca pad adumysłowaj apiekaj. Litwa kožny hod na rybie zarablaje da 3 miljonaŭ litaŭ.

Litoŭskija rybałowy, pierawažna žychary bierahoŭ mora, arhanizawalisia ŭ tawarystwa „Žuvies“ (Ryby), jakoje rupicca ab naležny zbyt rybnych tawaraŭ jak u krai, tak i zahranicaj. U chutkim času maje być u Litwie arhanizawana tak-ža fabryka pierarobki rybnych adpadkaŭ na štučny hnoj.

Z „Musu Artojas“ Nr. 25, 1934.

P. Łubanowič.

Pratest Ukraincaŭ suproć kamunistyčnaha teroru ŭ Saw. Ukrainie.

Usie ŭkrainskija palityčnyja partyi Zach. Ukrainy 26 XII.1934 h. wydali ŭ Lwowie swoj pratest suproć kamunistyčnaha teroru, apošniaha času, u Saw. Ukrainie. Pratest padpisali 7 ukrainskich partyjaŭ.

Taki-samy pratest wydali i ŭkrainskija rabotniki ŭ Lwowie ŭ śnieżni 1934 h. Pratest padpisali 72 pradstaŭniki rabotnickich hrupaŭ.

Paŭstańnie ŭ Turkiestanie

Hazety padajuć: u Sawieckim Turkiestanie padniałosia prociŭ sawieckaj ułady paŭstańnie; paŭstancy atrymali z Manhol zbroju i amunicyju. Balšawickaje wojska dušačy paŭstańnie masawa rastreliwaje sialan, palić wioski i niščyć haspadarki. Ludzi adtul uciakajuć u Persiju, Afhanistan i Manholiju, dzie haścinna ich prymajuć.

Ahulna-Ukrainski Kanhres u 1935 h.

Ad 24 da 28 śnieżnia 1934 h. adbywałasia ŭ Lwowie konferencyja pradstaŭnikoŭ 7-och ukrainskich palityčnych partyjaŭ: Ukrainskaha Nacyjanalna-Demokratyčnaha Abjednańnia, Ukrainskaj Socyjalistyčna-Radykalnaj Partyi, Ukrainskaj Narodnaj Obnowy, Ukrainskaj Partyi Socyjalistaŭ-Rewalucyjaneraŭ, Ukrainskaj Radykalna-Demokratyčnaj Partyi i Ukrainskaj Socyjał.-Demokratyčnaj Rabotnickaj Partyi. Konferencyja radziła ŭ sprawie sklikańnia Ahulna-Ukrainskaha Kanhresu. Konferencyja ŭstanawiła palityčnuju platformu Kanhresu i rašyła sklikać kanhres nie paźniej wieraśnia 1934 h.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Ab polskaj palitycy ŭnutry ŭ 1934 h. U praciahu 1934 h.u polskaj nutranaj palitycy ničoha takoha dadatna asabliwaha, kab možna było adrožnić ad žyćcia stodziennaha, nia stałasia. Ničoha takoha nia zroblena, kab u historyi z hetaj haliny 1934 h. kaho kolečy cikawiŭ. Nawat, šumna, z demonstracyjami, pryniaty prajekt źmieny konstytucyi 26 studzienia nie zakončany ŭ tym hodzie i zaciahnuŭsia da sioleta.

Adzinaja hadaŭščyna ad 1934 hodu pačnie čaradawacca likam hadoŭ — heta hadaŭščyna zabojstwa min. Pierackaha, zabojcy katoraha nia złoŭleny i nie pakaranyja.

Urad u 1934 h. raspačaŭ nowy kurs haspadarčaj palityki: wydaŭ zakon i jaho raźjaśnieńnie ŭ sprawie addoŭžańnia ziemlarobstwa. Z hetaha zakonu skarystali niekatoryja i našyja sialanie, ale pradusim skarystali ŭ našym Kraju polskija asadniki—kolonisty.

U 1934 h. zakončany ŭ Polščy wybary ŭ haradzkija samaŭrady, pawodle nowaha zakonu, na padstawie katoraha pazaletaś byli „słaŭnyja“ wybary ŭ wałasnyja samaŭrady ŭ našym Kraju.

U hetym hodzie zasnawanyja ŭ Berezie-Kartuskaj łahiery adasableńnia, kudy biaz sudu, bo specyjalnymi pastanowami ŭłady dziaržaŭnaj administracyi, pasadžana 252 asoby: 167 ukraincaŭ, 44 polskich endekaŭ i 41 kamunistaŭ (30 žydoŭ, 4 biełarusaŭ, 4 ukraincaŭ i 3 palakoŭ). Zwolniena z hetaha łahieru 152 asoby, jakija adbyli tam wyznačany termin.

1934 hod prajšoŭ niepamysna i dla polskich partyjaŭ: pačałasia razwalwacca partyja B.B., pierastrojwajučysia na nowy ład — pawaračwajučysia (prad wybarami ŭ Sojmi) twaram da wioski i da rabotnictwa; razwalwajecca ŭ hetym hodzie i endecki aboz— moładź šukaje inšych daroh, chadecyja druhim šlacham choča jści, a staraja endecyja ŭściaž tolki hanić palityku Piłsudskaha.

Ahułam kažučy, 1934 h. u nutranaj polskaj palitycy byŭ časam pryhatawańniaŭ da dziejnaści ŭ budučyni.

Źmiena konstytucyi. Nia končanaja letaś konstytucyja pierarablajecca ŭ Senacie; jana maje być hatowaj da 26 h. m., bo tady budzie hadaŭščyna wydańnia jaje u Sojmie.

Dziaržaŭny niedabor. U m-cy listapadzie 1934 h. dziaržaŭny skarb mieŭ dachodu 174 z paławinaj milionaŭ zł., a raschodaŭ było na 191 miljon 200 tysiač zł. Niedaboru ŭ skarbie za hety miesiac padrasło na 16 milionaŭ 700 tysiač zł. Papiarednija miesiacy tak-ža dali niedabor.

Z ZAHRANICY.

Za 1934 hod. U Eŭropie hety 1934 hod byŭ hodam wialikich patrasieńniaŭ.—Z samaha pačatku hodu Eŭropa była napoŭniena recham strełaŭ (29 XII 1933 h.) u Rumynii, kali byŭ zabity staršynia rumynskaha ŭradu. Paśla hetaha strasanuła niezahłochšaje sumleńnie raźnia ludziej u Niamieččynie (ŭ nočy z 29—30 červienia), kali hitleraŭcy pastralali swaich praciŭnikaŭ: Roehma, (b. ministra niamieckaha ŭradu), b. kanclera Niamieččyny—Šhlajchera i šmat inšych.

Dnia 25 lipnia ŭ Wienie (Aŭstryja) zabity aŭstryjski kancler— Dolfus, jaki byŭ zaŭziatym praciŭnikam złučeńnia Aŭstryi z Niamieččynaj. Doŭha nie čakajučy, dnia 9 kastryčnika razyhrałasia krywawaja trahedyja ŭ Marsylii (Francyja), dzie zabity juhasławianski karol Aleksandar I i francuski ministr zahraničnych spraŭ — Bartu, jaki ŭwioŭ Sawiety ŭ Lihu Narodaŭ.

Paśla śmierci prezydenta Niamieččyny—Hindenburga, jaki pamior 2 žniŭnia, usia ŭłada ŭ niamieckaj dziaržawie apynułasia ŭ rukach Hitlera: Hitler staŭsia poŭnym dyktataram u dziaržawie.

Francyja, hrajučy pieršuju skrypku ŭ eŭrapejskaj palitycy, pačała twaryć sajuz z Sawietami, a heta ŭsio suproć uzrastajučaj siły ŭ Niamieččynie i nawokał jaje, kab utrymać dasiulešni stan na asnowie Wersalskaha dahaworu.

Niezaležna ad francuska sawieckaha palityčnaha kumoŭstwa, jakoje swajačyć i inšyja dziaržawy, źwiazanyja z Francyjaj, paŭstaŭ u hetym hodzie blok bałtyckich dziaržaŭ: Litwy, Łatwii i Estonii. Nawokał hetaha bloku Francyja starajecca stwaryć h. zw. uschodni pakt dziaržaŭ, jaki-b zabieśpiačaŭby supakoj i trymaŭby dasiulešni palityčny ład na ŭschodzie Eŭropy.

Polšč, u hetym hodzie zaklučyŭšy sajuz pryjaźni z Niamieččynaj, pawiała swaju zahraničnuju palityku nia susim z Niamieččynaj i nia susim prociŭ Francyi: hetuju palityku palaki nazywajuć samastojnaj.

Na Dalokim Uschodzie hety hod prajšoŭ u napružańni ad niebiaśpieki wajny Japonii z Sawietami; balšawiki jšli wa ŭsim na ŭstupki japoncam. Japonija ŭkrapiałasia na zdabytych pazycyjach: u Mandžuryi, Manholii i ŭ Kitaju šyryła swaje ŭpływy; Sawiety ŭwarużalisia, kab mahčy baranicca ad japoncaŭ.

Kooperatyŭny źjezd pradstaŭnikoŭ z prybałtyckich dziaržaŭ. Prad Kaladami adbyŭsia ŭ Ryzie źjezd pradstaŭnikoŭ kooperacyi: u Litwie, Łatwii i Estonii. Nastupnaja takaja narada maje adbycca ŭ Kłajpedzie.

U Eŭropie cišeje: Francyja z Niamieččynaj pačynajuć mirycca: dahawarylisia jany adnosna prawiadzieńnia plebiscytu ŭ Saary, dahaworacca chiba i paśla hetaha plebiscytu; Niamieččyna šukaje zhody z Francyjaj i Anhlijaj, a Italija z Francyjaj.

U Juhasławii taksama pawiejała supakojem: urad daŭ amnestyju charwackim rewalucyjaneram, a Charwaty pajšli na supracoŭnictwa z uradam.

Relihija i dziaržawa. Italjanski dyktatar — Musolini—apublikawaŭ artykuł, u jakim piša, što nia možna relihii addzialać ad dziaržawy, bo, pawodle dośledaŭ u historyi, dziaržawa ŭ kancy baraćby z relihijaj zaŭsiody była pieramožanaj.

Masawyja aryšty ŭ Niamieččynie. Nadowiačy za adnu noč u Berlinie ŭłady aryštawali kala 3000 asob. Urad aficyjalna wyjaśniaŭ, što heta aryšty raspuśnikaŭ za raspustu(?).

Z KRAJU

Biazbožnaść i baraćba ksiandzoŭ z „Bieł. Krynicaj“. U polskaj-katalickaj hazecie „Nowe Życie“, što wydajecca ŭ Horadni, jość infarmacyi ab relihijnym žyćci ŭ našym kraju, jakija padaje KAP. U Nr. 1 siol. čytajem: u w. Stašyncy, Horadzienskaha paw. biazbožniki źniawažyli Kryž — raźbili kamieńniami fihuru Chrysta; u w. Parfimaŭcy biazbožniki naładzili biazbožnickuju demonstracyju, aśmiejwajučy Boha.

Hetak robicca ŭ wioskach prawasłaŭnych, ale nia lepš jość i ŭ wioskach katalickich. Siarod katalikoŭ taksama nia mała ŭžo jość biazbožnikaŭ i sektaŭ; jość, nawat, sekta „nohamyjcaŭ“.

A polskija ksiandzy, asabliwa nacyjanalisty-šowinisty, zamiest barocca z sekciarstwam, biazbožnaściaj, wučačy narod praŭdy Božaj, zmahajucca z biełaruskim nacyjanalnym adradžeńniem i šyrać polščynu. Woś sumny fakt:

Žodziški: u ich ciapier ks. Dronič, wiedamy šyroka i daloka: Žodziški słaŭnyja baraćboj i ciarpieńniem za prawa dla biełaruskaj mowy ŭ kaściele, a ks. Dronič „słaŭny“, jak duchoŭny žandar, što ŭśmiraje i padparadkowywaje polskamu nacyjanalizmu biełaruskija dušy. Hety ks. Dronič u baraćbie z „Biełaruskaj Krynicaj“ karystajecca ŭsialakimi sposabami: nawat z ambony ab „B. Kr.“ haworyć niapraŭdu; 28.XII.34. ks. Dronič kazaŭ z ambony, što „B. Krynicu“ wydajuć balšawiki.

Peŭnie-ž, hetkija biazhłuzdzicy haworany z ambony nie ŭkraplajuć naš narod u praŭdzie Božaj, ale hatowiać hrunt roznym „nohamyjcam“ i biazbožnikam.

Dobra rabiła-b KAP, kab pawučała polskich šowinistaŭ u sutanach, jak jany pawinny trymacca, prynamsi na ambonie, prad našym narodam.

Piśmy z wioski.

Naša niaświedamaść.

Soły, Ašmianskaha paw. Adusiul pišuć u „Bieł. Krynicu,“ ale z našaj staronki dyk najmienš. U nas, musić, najmienš nacyjanalna świedamy narod, choć mowy inšaj, aproč biełaruskaj, dyk nidzie i nie pačuješ, chiba ŭ wołaści, abo ŭ škole i kaściele. Bywaje, što prynosiać siudy čužuju mowu i našyja „intelihenty,“ katorych intelihiencyja mierajecca wyšynioj kapielucha. Ciapier pa našych wioskach natwaryli stolki polskich arhanizacyjaŭ, što i razabracca trudna. Ab tym, što jość hetyja arhanizacyi, wiedaješ pierawažna, dziela taho tolki, što na papiery zapisany ŭładami. Žyćcia ŭ ich niama. Siarod moładzi trymajecca pryrodny biełaruski duch: — trymajecca biełaruskaja pieśnia, zwyčai i nawat jość padświedamaje pačućcio lubowi da ŭsiaho biełaruskaha. Kali papadziecca ŭ našyja wakolicy biełaruskaja knižka, dyk chodzić z ruk u ruki. Moładź i sialanie nadta cikawiacca biełaruskimi knižkami. Kali dzie pačujuć ab biełaruskim pradstaŭleńni, dyk taksama nadta cikawiacca—jak heta, kab pahladzieć... Słowam, treba ŭ našyja wakolicy biełaruskich knižak, ale drukawanych łacinkaj, bo nia ŭsie hraždanku znajuć.

Waŭčok.

Ad Redakcyi: Źwiarniecіesia ŭ Biełaruski Instytut Haspadarki i Kultury i paprasicie dla wašaj moładzi biełaruskich knižak.

Žandar i palicejski kuplajuć z licytacyi sialanskija karowy.

(Za hetu karespandencyju Nr 44 „B. Kr.“ 1934 h. administracyjnyja ŭłady skanfiskawali)

Budsłaŭ, Wialejskaha paw. Dzie jość wołaść, kaścioł abo carkwa, tam bywaje zaŭsiody i kala dziesiatka palicejskich. Hetak jość i ŭ nas, dy jašče jość i wajskowaia palicyja— žandary. Jość u nas i sekwestratary. Hetyja resorty čynoŭnikaŭ u nas dziejuć suładna i zhodna.

Sekwestratar zabiraje za padatki ŭsio, što tolki možna ŭziać. Nabraŭšy hetak roznaha ŭsiaho, abwiaščaje licytacyju. Z henaj licytacyi našyja sialanie nia kuplajuć. Bywaje, što z licytacyi pradajucca za padatki i karowy. Niadaŭna ŭ nas z hetkaj licytacyi pradana karowa za 21 zł., jakaja na rynku warta 80 zł. Karowu henuju kupiŭ žandar Figiel. Nadowiačy hetaksama kupiŭ karowu z licytacyi palicejski.

Paśla licytacyi papiarednija ŭłaśniki henych karoŭ zwaročwali licytacyjnym pakupščykam hrošy, ale jany karoŭ addać nie chacieli. Bywaje, što papadajecca na licytacyju i hadzinnik. Nadowiačy sieržant KOPu kupiŭ z licytacyi dobry hadzinnik za 30 hrošaj.

Kab nie žandary, nie palicejskija i sieržanty z KPPu, dyk u nas i z licytacyi nia było-b kamu kuplać.

W. P.

Achwiara ciemry.

Nowasiołki, Miadziolskaj wołaści. Jašče nidzie nichto nia čuŭ, kab ciemra dy dawiała da čahoś dobraha. Dzie ciamniejšyja ludzi, tam i biady bolej, i ahułam niama dabra. U nas jakraz hetak jość: narod ciomny, biady šmat i ahułam błaha žywiecca. U hetym hory-ciemry ludzi „šukajuć“ paciechi ŭ pjanstwie; dziela taho, što harełka-manapolka darahaja, a samahonki wyhnać ryzykoŭna, našyja ludzi pjuć denaturat. Pjuć starejšyja, pjeć i moładź. Nadowiačy adzin dziaciuk, napiŭšysia denaturatu, pajšoŭ u humno i raspaliŭ pažar, dzie i sam zhareŭ razam z humnom. Sumnaje heta źjawišča!

Braty! asabliwa moładź, kidajcie hety błahi nawyk— pjanstwa! Biareciesia za knižku, za dobruju hazetu, i hetak šukajcie lepšaha šlachu ŭ žyćci.

Susied.

Z WILNI.

Wilenskaje Eparchijalnaje Sabrańnie. 26 i 27 XII.1934 h. u Wilni adbyłosia prawasłaŭnaje Eparchijalnaje Sabrańnie pradstaŭnikoŭ duchawienstwa i miran Wilenskaj eparchii. Na hetym Sabrańni świaščeńniki-biełarusy damahalisia prawiadzieńnia ŭ žyćcio najelementarniejšych patrebaŭ u relihijnym žyćci prawasłaŭnym biełarusaŭ.

Źjezd wučycialoŭ Litoŭcaŭ. U zali Litoŭskaj Himnazii 30 i 31 min. m-ca adbyŭsia źjezd wučycialoŭ-Litoŭcaŭ, zarhanizawanych u Sajuzie tlitoŭskich wučycialoŭ.

Na źjeździe čytali nawukowyja referaty i hawaryli ab wučycielskich sprawach. Źjezd wybraŭ nowy ŭrad Sajuzu i rewizyjnuju Kamisiju.

Paštowaja skrynka.

K. S—ič. Karespandencyi atrymali, dziakujem, skarystajem. Pišycie čaściej.

Zialonski. Atrymali, dziakujem, karystajem i budziem karystać. Należnaje wyšlem. Pišycie bolš.

Jeśkawiec. Karystajem, dziakujem. Pašyrajcie bieł. hazety.

Wałožyniec. Karystajem, dziakujem. Pišycie čaściej.

Baranawicki: Sprastawańnie čytajcie adwarotna. Hetkija sprawy ŭsie hetak i razumiejuć. Heta paćwiardžaje, što papali ŭ ton.

Praŭdziwy. Dziakujem, skarystajem. Pišycie bolš.

Waŭčok. Dziakujem, skarystajem. Pišycie čaściej.

Wiaskowiec. Razjaśnieńnie atrymali — skarystajem, ale skaraciŭšy, z pryčyny cenzuralnaj i niedachopu miejsca. Pišycie i da nas ab sim-tym; najważniej ab miascowym žyćci.

Makaŭlaniec. Abiedźwie Wašyja karespandencyi ważnyja i my ich nadrukujem. Wyčuwajecca z Wašych karespandencyjaŭ, što ŭ Wašaj wioscy kataliki, dyk ci nia lepš ab Wašym žyćci pisać łacinikaj? — Pawiedamiecie nas. Pišycie ab hetkich i padobnych sprawach čaściej. Wam „BKr.“ pasyłajem, jak karespandentu i Wy možacie patrebawać biaspłatnaj premii—knižak.

Śloznawoki. Za karespandencyju dziakujem, pišycie čaściej. Wieršaŭ my, jak bačycie, nie drukujem. Wieršy pieradali ŭ „Šlach Moładzi.“

Šulejka J. Z karespandencyi skarystajem, pišycie wyraźniej.

Judycki K. Z karespandencyi skaraciŭšy skarystajem. Pišycie koratka, wyrazna i jasna. Kamedyi i kalendary wypiswajcie z kniharni „Pahonia“, Wilno, Zawalna 1—1.

Ужо за два тыдні выйдзе з друку першая кніжка беларускага літаратурна-навуковага часапісу

„КАЛОСЬСЕ“

(замест праектаваных „ПРАМЕНЬНЯЎ“).

Часапіс будзе мець найменш 64 бачыны вялікага фармату і будзе зьмяшчаць многа поэтыцкіх твораў найлепшых поэтаў і пісьменьнікаў Заходняе Беларусі, а так жа многа артыкулаў і зацемак на навуковыя беларускія тэмы. Апроч гэтага ў „КАЛОСЬСІ“ будуць перадрукі лепшых і найбольш характэрыстычных поэтыцкіх твораў з Беларусі Ўсходняй.

Падпіска на год — 4 зал.,
на паўгода — 2 зал.;
адна кніжка — 1 зал.

Падпіску просім прысылаць загадзя, каб „Калосьсе“ падпішчыкам можна было пасылаць рычалтам. Пробныя нумары высылацца ня будуць! Хто ня можа выпісаць адзін, хай выпіша ў складчыну.

„Калосьсе“, як адзіны літаратурна-навуковы часапіс у Заходняй Беллярусі, павінен мець кожны сьвядомы Беларус.

Адрас Рэдакцыі: Вільня, Завальная вуліца № 1—3.

РЭДАКЦЫЯ.

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 3. Wydawiec A. Šutowič